

مدیری: جلال ساھر

اداره خانہ

استانبولہ نور عثمانیہ
جادہ سند، ۴۰ نومبر ولی
«تورک یوردی»

نخستہ ۱۰، روز ۱۳۲۹

خلفہ درغزو

هفتہ دہر، نورن یوردی، لطفدن عبقایر

یل : ۱ صانی : ۱۴

بیلافی

عثمانلی مملکتی ایچون ۱۲ غروش
روسیه و عجمستان ایچون ۲ روبلہ
باشقہ مملکتلر ایچون ۵ فرانق

صایبسی ۱۰ پارہیہ

«خلفہ درغزو» نلک رائسی بازیمیلری

ملترك مؤسسەلەرنى اغتنام و اولنردن يايە بر مدنيت
تركيب ايتلايدىر .

تورك روحى بويە بر اوچورومە دوشمەك ايچون
توركەرە ايلك دفعەلەر بر طاقم صاغلام طويغولر الهام
ايتمشدى : تورك يالگىز كنديسى نجيپ گوردور، كندىدن
غىرىيە (تات) دىردى .

توركلىردن هر هانگى بر قسم « تات » ملتركى تقليد
ايدەرك توركلىكدن اوزاقلاشپرسە اولەرىدە « سارت »
تعبيرلە كندىسندن آيىردى . توركك كندىنە مخصوص
بر مدنيتى وار ايدى كە بونى « اويغورلق » ناميلە باشقە
مدىتلىردن آيىرد ايدەردى . اويغورلنك غەنەلەرنە
« طورا » ، نظاملەرنە « توزوك » ، ققەنە « ياسا » آدلرى
ويرلمشدى . تورك كندى ملتى « كاشات » قدر مستقل
گوردىكى ايچون ملتە آنجىق – بوتون كەسەندىن مشتق
اولق اوزرە – « بودون » تعبيري لايىق كوردە بىلەشدى .
تورك طابديغى يارادانە « تورك تاكريبى » تسمە ايدر ،
و اونی يالگىز توركلك ارعلا و احباسيلە مشغول
گوردوردى [كول تكيىن كتابەسى] .

تورك وجدانك بو دوغرو مفكورەلى روحيتە
رغما ، تورك قومك رسى اوولولرى (ديوان) تشكىلاتى
يوزندن مى غەنەلەرى اونوتدى . تانلرى مدنيتچە
كندىسندن دها اوستون كوردەرك تقليدايتدى ، بناً عليه
توركلك رسى سچمەلرى (صارتلق) اوچورومە
دوشدىلەر . بركت ورسون كە خلق سچمەلەرى شفاهى
غەنەلەرى محافظە ايدەرك توركلكى بوسبوتون اضمحلالدن
قورتاردىلەر . سلجوق تىختنك منحل قالديغى بر صيرادە
(غياث الدين) نامندە بر شەزادەنى اجلاس ايدەرك حكومت
ديزگىنى آلە آلان قرەمانلى محمد بكك ايلك ايشى ديوان
ياپەرق دولتك رسى لسانى اولان فارسىنى و مملكتك
اجتماعى دىلى اولان روجيەنى ياساق ايدەرك توركجەنك
رسى و اجتماعى لسان اولديغى اعلان ايلەمك اولدى .
(نجيپ عاصم بكك تورك تاريخى)

محمدك قبرى ، يوردىك يشىل اوولەلى ، باجك صرمە
صاجلارى ، اوغلك اوزرىنە عەدايدەرم كە تورك اوشاغنى
يولندن سايدىرە مازسكز ..

۱۶۵

هەئەئى آدىم !! حسن توقساي . صوم اوز تورك ..
قيلەم آق طوغانلى . يدى جدم اولوج اوغلى اولوج ، آتارىك
اوتنى سايدم دوكم .. يوقى ميدانە جيقان .. قولاوغم
باشوغمە عيان .. نامرددر آردىنە باقان هەئى ..

غالب بختيار

خلىقات

۱

باشلانغىچ

هر قومك ايكى مدنيتى وار : رسى مدنيت ، خلق
مدنيتى . او حالە قوملك مدنيتلىردن بحث ايدىن بر علم
اولان « اجتماعيات » كە خلق مدنيتى تدقيق ايدىن بر
شعبەسىدە اولمق كرك .

ايشتە قاعدەلەرى يازىلى اولميان و آنجىق آغيزدن آغيزە
كچمك صورتيلە بر صويدە اوزايوب كيدەن بوغەنوى
مدنيتى مطالعە ايدىن علمە « خلىقات » آدى ويريلەر .

باشقە قوملارە رسى مدنيتلە خلق مدنيتى او قدر
آچىق بر صورتە آيىرد ايدىلەمز . تورككەرسە
بو آربىلق ايلك باقىشە كوزە جاربار . تورككەرسە
لساندن ، رسى ادبياتدن ، رسى اخلاقدن ، رسى
حقوقدن ، رسى اقتصادايتدن ، رسى تشكىلاتدن
بوسبوتون باشقە بر خلق لسانى ، خلق ادبياتى ، خلق اخلاق ،
خلق حقوق ، خلق اقتصادايتى ، خلق تشكىلاتى واردر .
بو حادەئەك – بېي ، توركلك ، كندى مؤسسەلەرنى بو كىلتمك
صورتيلە بر مدنيت ابداع ايتك بولندە كىتموب يابانچى

یاواش گیریدگه ، صارتلاشمغه مجبور اولمشدر . او حالده تورک خلقياتی تدقیق ایدرکن بو انحطاط حادثه لری ده تدقیق اولوغنی اقتضا ایدر . خلقيات سکنرمیخته تفریق اولونه بیلیر : خلق تشکیلاتی ، خلق فلسفه سی ، خلق اخلاقیاتی ، خلق حقوقیاتی ، خلق بدبعیاتی ، خلق لسانیاتی ، خلق اقتصادیاتی ، خلق قیمیاتی .
 بو مبحثلری برر برر تدقیق ایده گجزر .

کوک آلب

کوچوک کتاپه

دوگون

محمد چاووش کومیزک اولدو بجه حالی ، واقعی یرنده آغالرنددر .

سکر سنه قدر طرابلس غربده عسکرلک ایتیش . بلوکنک ضابطی محمدی اوقوتمش ، یازدرمش ؛ چاوو- شلغه قادر چقمش ، ایشته چاووشلینی یونددر ، آغیردر ، حالا بر عسکر قادار وقارلیدر کورگوسی ده چوقدر کویده چوق وقت حکومت ایشلرینی اوکا دانیشرلر . کنیدیسی عسکرده ایکن والده سی نولدی ، باباسی قاهرلندی یا قافله دوشدی ؛ او اوجاق سکر سنه ایچنده عادتاسوزر گپی اولدی . محمد چاووش عسکردن گله جگی گونلر باباسی ده نولمشدی . ترلا ، چایر ، چیفت ، چوبوق ، اولی اولان ایکی قیز قرداشله کندی آراسنده بولوندی . آینه پک آز برشی گچمش ایدی . او او آرتق طاغیلدی ، سوندی . محمد چاووش عسکرلکده معاشندن ، تاینندن پارا آتیرمش ؛ مملکتده دوندیگی واقته ده اون معاش ویرمشلر ؛ بوپاره ایله ایشنی اولدجه یونله قویدی ، جفت چوبوق دوزدی ، جفتجیلک ایچون یازمش بر طاقم کتابلر گتیرتدی ، اونلره باقدی چالیشدی . ایکی سنه سوکرا کویده اُک آز طوبراقه ، اُک چوق قازانان محمد چاووش اولمشدی . محمد چاووش ایکی سنه سوکرا

بو تاریخی وقعه حالا قره مان روملرینک تورکجه دن باشقه بر دیل بیلیمه لرینی پک گوزل ایضاح ایدر . عثمانی تورککرینک آز زمانده شوکتی بر سلطنت قورمه لری حکومتک خلق سچمه لری آئنده اولسندن ایدی . اوزمان اندرون هایون ، عجمی اوغلانلر قشله سی ، پاشا داتره لری نامنده اوچ عملی مکتب واردی . بو مکتبلرده عرب ، یاخود عجمک تحریری علملری ده گیل ، - اوینور تورککرینک سیاسی واجتماعی تجربه لردن متحصل شفاهی عرفانلری تطبیق - تدریس ده گیل ! - ایدیلریدی .

ایشته لالا شاهین پاشالر ، فرهاد پاشالر ، اوز دمبر اوغلی عثمان پاشالر سلطوره ده گیل صدورده بولونان بو خلق عرفانیله ، تورک یاساسیله تربیه کورمشلردی . رسمی برماهیتی حائر مدرسه لردن یتیشن عللر و شاعرلر بو فوق البشر و کندی زعملرنجه بیلگیز قهرمانلری قسیده لرله مدح و تحیل ایتمکدن باشقه عثمانیله هیچ بر خدمت ایتمه مشلری . حکومت بو خلق سچمه لرینک [طریق سیفی رجالتک] الدن مدرسه یتشد برمه لرینه [طریق علمی رجالتک] کچدیکدن سوکرا درکه عثمانلیق مرکز ثقلنی غیب ایده رک یووالانمغه باشلادی .

بو ایضاحلردن آکلاشیلورکه بزی بوکسلتن عامللری خلق مدینتده ، انحطاطه دوشورن مؤثرلری ده رسمی مؤسسملرمزده آرامق لازم . فقط شونی ده اونوتمایلم که بر ملتک شفاهی غنمه سیله تحریری معارف آره سنده بو قدر درین بر آریلق آچیلرله رسمی مدینت خلقت بونون ذکالرنی اهرکه خلق مدینتی بویوک برقانسزله دوشورور . باشقه ملتله ده خلق ایله رسمی سچمه لر آره سنده دائمی بر فکر وطوبغو آلیش ویریشی واردر . تورککرده بو ایکی صنف آره سنده کی مناسبلر انقطاعه اوغرامش اولدییی ایچون نه رسمی عارفلرده ملی بر حساسیت ، نه ده خلق عرفاننده اصولی برانظام وارققا موجود اوله بیلیمشدر . بوسبدن طولای تورک خلقی ده یاواش